

25 LET DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA

hoja

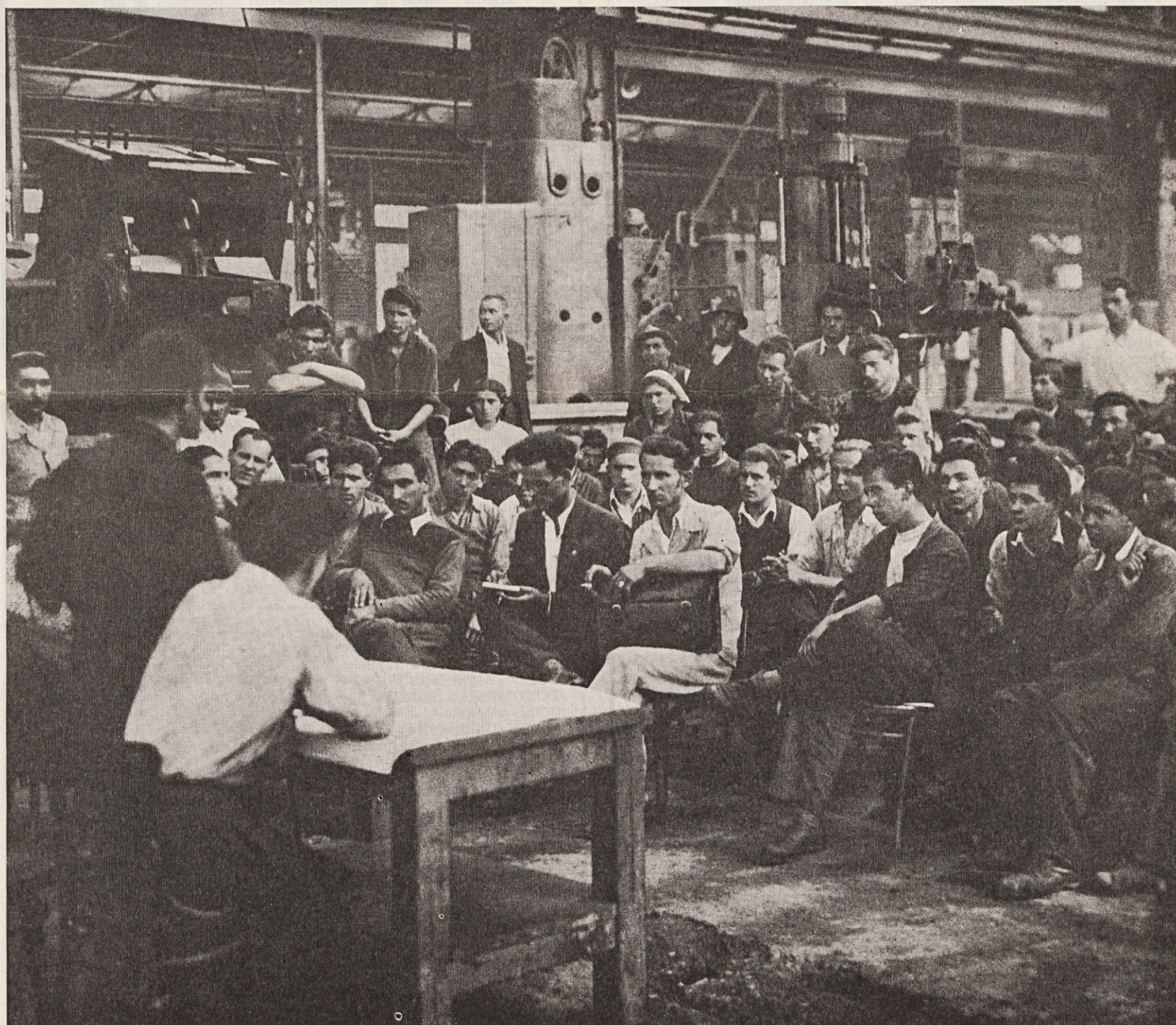
GLASILO
KOLEKTIVA
PREDELAVE
LESA
LJUBLJANA

480081

hoja

LETO 1975

ŠT. 2

Za družbenoekonomski položaj delavcev v družbeni reprodukciji ima odločilen pomen dosledno uresničevanje načela, da pripada delavcu neodtujljiva pravica, da dela s sredstvi v družbeni lastnini zaradi zadovoljevanja svojih osebnih in družbenih potreb in da kot svoboden in enakopraven z drugimi delavci v združenem delu upravlja s svojim delom in pogoji ter rezultati svojega dela. V tej pravici

se izraža bistvo osnovnega socialističnega proizvodnega odnosa, bistvo družbene lastnine. Družbena lastnina proizvodnih sredstev kot osnova osvoboditve dela in delavskega razreda in bistvena odredba socializma, predvideva neposredno upravo delavcev nad sredstvi, ki jih sam ustvarja in vsak dan obnavlja in ki so v osnovi samo lastno minulo delo

(Josip Broz Tito na X. kongresu ZKJ, maj 1974)

• PREHOJENA POT NI BILA LAHKA, PA TUDI NE BREZ NAPAK

RAZVOJ SAMOUPRAVLJANJA

Prvi zametki upravljanja gospodarskih organizacij segajo daleč nazaj v predveddalno dobo. Zgodovina nas uči, da so bili položeni temelji upravljanja v zadrugah kot konkurenčni osebni in pozneje kapitalistični in delniški družbi. Zadruga z omejeno ali neomejeno zavezo, potrošniške in kreditne zadruga se niso poznale moderne oblike upravljanja gospodarskih organizacij. Taka oblika upravljanja gospodarskih organizacij. Taka oblika upravljanja gospodarskih organizacij, ki jih upravljajo zaposleni delavci, je socialistično samoupravno podjetje, ki se je v polni meri razvilo le v Jugoslaviji po letu 1950.

Začetek samoupravljanja in prehod iz administrativnega na delovsko samoupravljanje pomeni temeljni zakon o gospodarstvu z državnimi gospodarskimi podjetji in višjimi gospodarskimi združenji po delovnih kolektivih iz leta 1950. V tej prvi fazi smo imeli dve vrste upravljanja.

a) državno upravljanje, zlasti preko direktorja podjetja, ki so ga postavljali državni organi ter preko številnih intervencij državnih organov v upravljanje podjetja in

b) delavsko upravljanje

Pravice in dolžnosti samoupravnih organov in direktorja so se močno prepletale pa tudi razlikovale, ker so bila navodila državnih organov zlasti do direktorja zelo velika. Neglede na to, da je bilo uvedeno delavsko upravljanje, pa je bila ingerenca državnih organov tako močna, da je direktor odgovarjal le tem, posredno pa šele lastnim samoupravnim organom t.j. delavskega sveta in upravnemu odboru. Z izgrajevanjem nove zakonodaje na novih načelih, zlasti pa z ustavnim zakonom iz leta 1953 sta se uveljavila družbena lastnina proizvajalnih sredstev in samouprava delovnega ljudstva kot temelj družbene in politične ureditve SFRJ. Samoupravni organi so postajali vedno bolj samostojni in neodvisni od državnih organov. Ta proces lahko spremljamo vzporedno na mnogih področjih (delovna razmerja, delitev dohodkov, investicijska politika, financiranje, imenovanje direktorjev itd.)

Popolna samostojnost v delavskem samoupravljanju je izražena šele v ustavi iz leta 1963, ki je med drugim formulirala kot pravico in dolžnost delovnih ljudi v delovnih organizacijah, da upravljajo delovno organizacijo neposredno ali po organih upravljanja, ki jih sami volijo, da organizirajo proizvodnjo ali drugo dejavnost, skrbijo za razvoj delovne organizacije in določajo načrte in programe za njeno delo in razvoj, o menjavi proizvodov, rabi in razpolaganju s sredstvi itd. Od tu dalje pravzaprav lahko govorimo, da so delavci postali resnični nosilci samoupravljanja in družbenega razvoja, ker jih v svojih ciljih in hotenjih nihče ne sme in ne more omejevati, razen če ne gre za zadeve, ki so posebnega družbenega pomena za vso družbeno skupnost.

Po letu 1965 se začne nadaljnje utrjevanje samoupravne socialistične družbe pri zgraditvi temeljnih materialnih in družbenih razmerij, pri čemer je posebno pomemben sprejem ustavnih amandmajev do leta 1971 in temeljni zakon o podjetjih iz leta 1965, ki je uvedel posebno obliko samoupravljanja navzdol v tako imenovane delovne enote. Delavski ustavni amandmaji in naša nova ustava iz leta 1974 sta v marsičem spremenila bistvo samoupravljanja. Izvršena je bila močna decentralizacija upravljanja, saj je temeljna organizacija združenega dela postala osnova v kateri delavci na podlagi svojega dela neposredno in enakopravno urejajo medsebojna razmerja, upravljajo zadeve in sredstva družbene reprodukcije, odločajo o dohodku in drugih vprašanjih svojega družbeno-ekonomskega razvoja.

Prehojena razvojna pot ni bila lahka in tudi ne brez napak. Na vseh napakah pa smo se učili in izkali najboljše možne variante za bodoče. Zato smo lahko prepričani, da dosežena stopnja samoupravljanja ni dokončna, da bomo tudi to dopolnjevali v cilju, da zgradimo tak družbeni in ekonomski stadij, ki bo trden garant boljši in lepši blaginji nas vseh in naših potomcev.

Podobno je potekal razvoj samoupravljanja tudi pri nas v vseh tistih podjetjih, ki danes sestavljajo OZD »HOJO«. V ilustracijo naj navedemo, da so leta 1950 obstojala podjetja lokalnega, mestnega, republiškega in zveznega pomena glede na to, kateri državni organ jih je ustanovil in komu so bila podrejena. Tako je bila sedanja TOZD Tesarstvo mestno tesarstvo, TOZD Pohišstvo S. Gradec okrajno, bivše podjetje Edilit pa republiško podjetje »Tesar« itd. V tem podjetju je bil izvoljen tudi prvi delavski svet v Sloveniji v lesni stroki in prvi upravni odbor v Sloveniji. Pričujejoče fotografije, posnete ob izvolitvi samoupravnih organov so priče prenosa oblasti na delavski razred. V tej številki objavljamo tudi razgovore z nekaterimi člani oz. prvimi predsedniki samoupravnih organov, ki so prevzeli ključne takratnih podjetij.

- Žal moram grajati vse tiste, ki so imeli na skrbi spominski material podjetja pa so zgodovinski predmetom in dejanjem posvečati premalo pozornosti. Pri preseljevanjih, integracijah in podobno je bilo uničeno skoraj celotno gradivo, ki naj bi bilo dokazni material prehojene revolucionarne poti samoupravljanja v organizaciji združenega dela »Hoja«, poti na katero smo lahko le ponosni, saj smo večkrat prav delavci podjetij, ki danes predstavljajo »Hojo«, orali ledino.

FRANC ČEBULAR

• ŽENA, DELAVKA, SAMOUPRAVLJALKA

Enake pravice in možnosti

Zena-delavka mora biti pomemben činitelj v razvijanju samoupravnih odnosov — Nesprejemljiva miselnost

Z zmago revolucije je bil pri nas storjen zgodovinski preobrat v položaju žene. In trideseta obletnica te zmage sovpada prav z Mednarodnim letom žene.

Na današnji stopnji našega družbenoekonomskega in političnega razvoja so aktualna vprašanja žene, sestavni del naporov uveljavljanje ustave v življenje. Integriranje problemov žene v splošno borbo za izvajanje ustavnih načel, po katerih delovni ljudje odločajo o celoti družbene reprodukcije, pomeni pravo pot tudi za reševanje teh problemov. Ni dovolj poudarjati načelo »enake pravice za vse«, ampak je nujno izvajati tudi načelo »ustvariti enake možnosti za realizacijo teh pravic«.

Socialni položaj vsakega poedinca v naši družbi temelji predvsem na njegovem delu in rezultatih dela, iz česar sledi, da je delo žena pogoj za njihovo hitrejšo osebno in družbeno emancipacijo. V Sloveniji je med zaposlenimi že 43 % žensk. In kako je v »Hoji«? Glede na skupno število zaposlenih je pri nas 32 % ženske delovne sile, po posameznih TOZD pa je takole:

TOZD »Pohišstvo« Polhov Gradec	30 %	ženske delovne sile
TOZD »Mizarstvo« Koprška c.	17 %	ženske delovne sile
TOZD »Tesarstvo« Izanska 18	4 %	ženske delovne sile
TOZD »Žaga« Rob	4 %	ženske delovne sile
TOZD »Žaga« Škofljica	7 %	ženske delovne sile
TOZD »Velox« Koprška c.	9 %	ženske delovne sile
TOZD »Galanterija« Podpeč	71 %	ženske delovne sile
delovna skupnost skupnih služb	52 %	ženske delovne sile

- V naši družbi se je položaj žene že močno spremenil in to v pozitivnem smislu, kar pa še ne pomeni, da ni problemov.

Položaj žene se še vedno odraža v nepravilnem in konzervativnem pojmovanju mesta in vloge žene v družbi, na delu in v družini. Vendar pa se že pojavljajo nove kvalitete v formiranju družinskih odnosov in v formiranju novih odnosov na relaciji družina — družba.

Profil izobrazbe naših žena je še vedno nezadovoljiv, zlasti so skromni rezultati vključevanja žena v pridobitev naknadne izobrazbe, višje kvalifikacije. Temu botrujeta predvsem dva vzroka:

1. dvojna obremenitev žensk. Še vedno ni urejeno varstvo otrok, še vedno je nerazvit tisti del infrastrukture, ki bi neposredno mogel razbremeniti zaposleno ženo pri delu doma.

2. miselnost, ki pa žal ni tako redka, da dela pri nas žena, le zato, ker moški dovolj velikih osebnih dohodkov, ko pa bo mož zaslužil dovolj, bo žena ostala doma in gospodinjala. Zato pristaši tega stališča tudi menijo, da ni potrebno, da se žena kvalificira, oziroma že kot zaposlena pridobi nadaljnjo izobrazbo. Smatramo, da je treba miselnost, po kateri je ženska prvenstveno gospodinja in mati, moški pa tisti, ki zasluži za družino, korenito spremeniti.

Struktura žensk po izobrazbi v našem podjetju je naslednja:

	skupaj	VS	Viš	SS	NS	VKV	KV	PK	NK
TOZD »Pohišstvo« Polhov Gradec	32	—	—	—	2	—	—	14	16
TOZD »Mizarstvo« Koprška c.	31	—	—	3	3	—	3	1	21
TOZD »Tesarstvo« Izanska 18	4	—	—	—	3	—	—	—	1
TOZD »Žaga« Rob	1	—	—	—	1	—	—	—	—
TOZD »Žaga« Škofljica	4	—	—	1	—	—	1	1	1
TOZD »Velox«	4	—	—	—	—	—	1	—	3
TOZD »Galanterija« Podpeč	136	—	—	—	4	—	8	63	61
delovna skupnost skupnih služb	46	1	—	13	22	—	6	—	4
SKUPAJ:	258	1	—	17	35	—	19	80	106

- Predpostavka za popolnejše reguliranje vprašanj vezanih na položaj žene v naši družbi, pa je v večjem aktivnem vključevanju žene v družbeno in politično življenje. Zena delavka mora biti pomemben faktor v razvijanju samoupravnih odnosov.

V naši organizaciji združenega dela lahko trdimo, da je poprečno 32 % proizvodnje in ustvarjenega dohodka, delo žensk rok. Žal pa pri upravljanju s tem dohodkom, pri odločanju o njegovi delitvi, kot pri reševanju drugih vprašanj in problemov podjetja, sodeluje majhno število žensk. V »Odboru za medsebojna razmerja« »Hoje« in v »Odboru za gospodarstvo« »Hoje« sploh ni ženske, pa vendar ta dva odbora odločata o pomembnih vprašanjih, ki se tičejo prav tako žensk kot njihovih moških kolegov. V DS »Hoje« in »Odboru delavske kontrole« »Hoje« so ženske zastopane le s po eno predstavnico. Zelo malo je žena delegatk v delavskih svetih TOZD in njihovih izvršnih organih, malo boljše je le situacija v strukturi sveta delovne skupnosti skupnih služb. V izvršnih odborih sindikalnih podružnic je nekaj delegatk ženskega spola. V tem, da tako prostodušno prepuščamo probleme svojega podjetja v reševanje delovnim tovarišem, se izraža nezainteresiranost nas žensk samih, ki pa je pogojena po eni strani z našo lagodnostjo, po drugi strani pa z dvojno preobremenjenostjo, o kateri smo že spregovorili.

- Vendar kljub temu vas sprašujem: kje ste žene samoupravne ljalke, mar vam je res tako vseeno, kaj se dogaja z delom vaših rok?

M. L.

• SINDIKALNA ORGANIZACIJA V ČASU STABILIZACIJE PODJETJA

AKTIVIZACIJA VSEH NAŠIH SIL IN REZERV

Uspešnost delovanja sindikalne organizacije je odvisna od aktivnega dela vsakega posameznika — Združeni in enotni v stališčih bomo uspevali in tudi po svojih močeh pripomogli k stabilizaciji podjetja ter ustvarili vse pogoje za nadaljnji uspešni razvoj

Letos svečano praznujemo 30-letnico osvoboditve naše domovine ter 25. obletnico delavskega samoupravljanja. Ko pri tem ocenjujemo naglo izgradnjo naše dežele, gospodarski razvoj podjetja s katerim upravljamo, lahko ugotovljamo, da je bilo med tem časom veliko narejenega. Gospodarski razvoj podjetja je težil k izgradnji proizvodnih kapacitet ter uveljavljanja enotnega koncepta razvoja. Vsi ti sprejeti akti so vključeni v samoupravnem sporazumu med TOZD, katera so združena v enotno OZD z jasnim programom desetletnega razvoja podjetja.

V letošnjem letu so pred sindikalno organizacijo našega podjetja pomembne in v mnogem zahtevne naloge. Nadaljnja načrtana pot delovanja sindikata je v sklepih 8. kongresa ZSS in sklepih sprejetih na letni konferenci sindikalne organizacije našega podjetja. Na tem sestanku je bil tudi izvoljen sedanji Izvršni odbor konference. Zato bi želel izkoristiti to priložnost, da bi se vsem članom kolektiva oziroma članstvu sindikata, v imenu izvoljenih zahvalil za zaupanje. Zavedamo se, da vodenje sindikalne organizacije podjetja, v pogojih sprejemanja ukrepov za stabilizacijo podjetja, ne bo lahko. Posebno s stališča, da je osnovna naloga sindikata skrb za vsakega delovnega člana kolektiva. Vendar pa nam gospodarski polo-

žaj podjetja narekuje, da v pogojih sedanjega vložimo vse sile v našem družbeno politično-stabilizacijskega obdobja delu, da standard, oziroma osebne dohodke zaposlenih obdržimo še na primerni višini.

Po sklepih konference sindikata podjetja so pred nami naloge, na podlagi katerih bo morala sindikalna organizacija takoj pristopiti k aktivnemu delu, in to:

1. Ukrepi za stabilizacijo podjetja bi zajemali ukrepe za splošno štednjo, povečanjem produktivnosti dela, boljši izkoristek delovnega časa, izboljšati organizacijo dela in poslovanja, ter zadovoljivo oskrbo TOZD z naravnimi surovinami.

2. Ponovna proučitev in usklajitev penzionskih cen letovanj v naših počitniških domovih. Pri tem moramo zago-

varjati stališče, da bodo cene primerne in dostopne vsakemu članu kolektiva.

3. Sindikat mora tudi voditi akcijo zmanjševanja bolniških izostankov. V ta namen naj vse TOZD in DSSS izvolijo komisije, katerih namen je obisk bolnikov na domu in obenem tudi kontrolo upravičenosti posameznih primenov bolniškega staleža.

4. Zainteresirati član kolektiva za novatorstvo in izboljšave v proizvodnji.

5. Izvajati program kadrovske politike, izobraževanje zaposlenih in težiti za večanjem razvoja družbenega standarda.

6. Pomembna politična naloga sindikata je nadaljnje razvijanje samoupravnih odnosov v TOZD. Uveljavljanje delegatskih razmerij v OZD, Samoupravnih in-

teresnih skupnosti ter drugih družbenih institucijah.

Poleg zgoraj navedenih nalog je še veliko drobnih, toda za počute delovnega človeka pomembnih zadev ter opravi. Z uvedbo stabilizacijskih ukrepov moramo tudi računati na višjo delovno disciplino ter korekture nerealnih normativov časa izdelave. Za vse te zadeve, ki so zelo občutljive in boleče za vsakega člana kolektiva, je nujno, da samoupravni organi podjetja poleg stabilizacijskih ukrepov sprejmejo tudi pravilnik o normah in pravilnik prihranka materiala.

S sprejetjem teh dveh samoupravnih aktov, bo vsak član kolektiva imel občutek socialne varnosti.

Glede na omejene možnosti počitniških zmogljivosti podjetja, nam gospodarska situacija ne kaže v bližnji perspektivi, da bi te lahko povečali v Umagu, zato bi bilo umestno, da člani kolektiva še razmišljamo o tem problemu.

Piše SREČKO BOŽNAR, predsednik sindikalne organizacije v podjetju Hoja

Uspešnost delovanja sindikalne organizacije je odvisna od aktivnega dela vsakega posameznika, da po svojih možnostih deluje in zagovarja stališča sindikata, naj bo to v organih upravljanja ali medsebojnih razgovorih. Združeni in enotni v stališčih bomo uspevali in tudi po svojih močeh pripomogli k stabilizaciji podjetja in ustvarili vse pogoje za nadaljnji uspešni razvoj podjetja ter dviga življenjske ravni zaposlenih.

• SREBRNI ZNAK SINDIKATOV ZA TOZD GALANTERIJA PODPEČ

S prostovoljnim delom do lastnega sindikalnega doma

Na letni skupščini sindikata lesnih delavcev Slovenije leta 1954 je bila sindikalna podružnica LIP Podpeč proglašena za najbolj delavno v Sloveniji — Prvi delavski svet je bil izvoljen že leta 1950

Sindikalno gibanje v lesni tovarni Podpeč se je začelo že leta 1935, ko so bili izvoljeni prvi delavski zaupniki. Naslednje leto pa je bil ustanovljen SINDIKAT LESNIH DELAVCEV PODPEČ. Sestanki tega sindikata so bili po domovih delavcev, prvi sestanek pa na domu delavca Matevža Prebila v Preserju.

V predvojnem času so imeli delavci 11-urni delavnik, delali pa so v dveh izmenah. Bivši lastnik Kobi je najprej postavil žago za razrez hlodovine, kasneje pa je lesno delavnost razširil še na obrat za izdelavo stolov, za katerega je bilo nabavljeno v letu 1936 večje število strojev, ki so jih montirali v »Stolarni« ob Ljubljani. Kasneje so bili zgrajeni novi objekti za proizvodnjo stolov. V teh prostorih se še danes redno obratuje.

Po vojni je bila sindikalna organizacija takoj obnovljena in začela se je doba intenzivnega dela. Ko se je v letu 1947 začela gradnja »Mizarne« je organiziral sindikat prostovoljno delo zlasti ob nedeljah in prostih dnevih, ki je trajalo vse od izkopa teme-

ljev do obratovanja. Na posebno odločitev sindikata se je začela gradnja »Sindikalnega doma« v Podpeči. Dom je v celoti zgrajen s prostovoljnim delom delavcev, material pa je prispevalo podjetje. V domu je tudi lepa dvorana, menza, prostori za splošno in zobno ambulantno, kasneje pa je bilo zgrajeno še kegljišče in pet stanovanj za delavce. Ob tako aktivnem delu sindikata je bil 21. 9. 1950. leta izvoljen prvi delavski svet.

Leta 1952 je bilo v Podpeči zaposlenih nad 300 delavcev, do leta 1960 pa je naraslo na 480. Z rastjo števila zaposlenih je rastla tudi produktivnost dela. Sindikat se je zavzel za akcijo postavitve norm že leta 1950.

Zaradi svojega delovanja je leta 1954 na letni skup-

ščini Sindikata lesnih delavcev Slovenije proglašena sindikalna podružnica LIP Podpeč kot najbolj aktivna v Sloveniji. Sindikalna organizacija je organizirala veliko akcijo za gradnjo počitniških hišic v Portorožu. Vsa dela so bila izvršena s prostovoljnim delom članov kolektiva. Poleg tega je bila organizirana akcija za napeljava 2000 m vodovoda in elektrike. To je bila dvodnevna akcija, ki se je udeležilo 200 delavcev. Na pobudo sindikata in ZK se je kolektiv večkrat odpovedal delitvi ostanka letnega dohodka zato, da so kupili nove stroje in izboljšali delovne pogoje. Na posebno zahtevo sindikata je bila urejena garderoba, preurejena kuhinja za pripravljavanje toplega obroka, jedilnica, kotiček za žene itd.

Sindikalna podružnica skupaj z ZK vodi kadrovske politike že od leta 1948 dalje. Tega leta so bili aktivni člani sindikata sprejeti v članstvo ZK. Istega leta je bila prvič formirana organizacija Zveze komunistov v podjetju.

Na pobudo sindikata in članov kolektiva je bilo ustanovljeno DP društvo »Svoboda« Podpeč, ki je uspešno zaoralo ledino na kulturnem polju in uspešno deluje še danes. Vsestranske podpore je bilo deležno tudi društvo »Partizan«, ki se je v zadnjem času preimenovalo v »Športno društvo Podpeč«.

- Sindikat podpira politiko uveljavljanja v samoupravnem sistemu,
- posebno skrb posveča kadrovanju v samoupravnih organih TOZD in OZD, kjer delujejo in si prizadevajo najbolj za vzeti člani kolektiva.

Sindikalna organizacija v Podpeči bo leta 1976 slavila jubilejno 40. obletnico ustanovitve. Za svoje uspešno in požrtvovalno delovanje je bila nagrajena s srebrnim znakom sindikatov.

J. ŠILC

Delavski svet je na svoji 10. redni seji sprejel

SKLEP

dne 9. maja 1975 o posebni pohvali komisiji za izdelavo sanacijskega programa TOZD Velox in posebno

PRIZNANJE

vsem delavcem, ki so v času prvomajskih praznikov opravljali generalni remont tovarne Velox.

• ZLATI ZNAK SINDIKATOV SLOVENIJE

PRIZNANJE ZA DOLGOLETNO NESEBIČNO DELO

Razgovor z odlikovancem Stanetom Kenigom, ki že od leta 1945 dalje nenehno dela v sindikalni organizaciji

Stane Kenig na svojem delovnem mestu

MARIJA LOGAR: Tovariš Kenig, dovolite mi, da vam najprej v svojem imenu in v imenu vseh sodelavcev organizacije združenega dela »Hoja« čestitam za podelitev zlatega znaka sindikatov Slovenije. To odličje vam je bilo podeljeno kot priznanje za dolgoletno delo v sindikalni organizaciji. Nam lahko poveste, kje in kdaj ste aktivno sodelovali in delali pri sindikatu?

STANE KENIG: Pri sindikalni organizaciji delam aktivno od 1. 1945 dalje. Več let sem deloval v osnovni sindikalni organizaciji v delovnem kolektivu. Vse od leta 1946 dalje pa sodelujem v raznih sindikalnih forumih. Deset let sem bil profesionalni sindikalni delavec na republiškem odboru sindikata lesnih delavcev za Slovenijo, ter zveznem odboru sindikata lesnih delavcev Jugoslavije v Zagrebu in Beogradu. Dve leti sem bil predsednik občinskega sindikalnega sveta v Borovnici. Ves čas moje zaposlitve pri tem podjetju, pa delam aktivno v republiških sindikalnih organih kot npr. pri republiškem odboru za industrijo in rudarstvo ter republiškem sindikalnem svetu.

LOGAR: Tov. Kenig, vemo, da ste bil precejšnje delovno dobo povezan z »Galanterijo« Podpeč. Sindikalni podružnici te temeljne organizacije združenega dela je le to kot priznanje za njeno aktivnost podeljen srebrni znak sindikatov Slovenije. Bi nam, prosim, povedali kaj o delu tega sindikata?

KENIG: Sindikalna podružnica Lesno predelovalne industrije Podpeč, sedaj TOZD Galanterija Podpeč je bila res vseskozi zelo aktivna. Že ko sem prišel leta 1956 v ta kolektiv je bila dejavnost sindikalne organizacije močna, živa in povsod prisotna. Člani kolektiva so z udarniškim delom zgradili počitniške prostore na Valeti in sindikalni dom v Podpeči. Člani kolektiva so bili aktivni člani kulturno prosvetnega društva »Svoboda«, v okviru katerega je delovala dramska sekcija, pevski zbor, ki je še sedaj

aktiven, kino. Drugi sodelavci pa so sodelovali pri športnem društvu »Partizan«, katerega podpredsednik sem bil tudi jaz nekaj let.

Zaradi močne angažiranosti sindikalne organizacije Lesno predelovalne industrije Podpeč, je le to doletela tudi čast, da je bila 1955 gostiteljica letne skupščine republiškega odbora sindikatov lesne industrije Slovenije.

LOGAR: Tov. Kenig, ali je bil proizvod »Galanterije« vedno le obešalnik in morda veste, kdaj so naredili prvega?

KENIG: S proizvodnjo enostavnih obešalnikov je pričel že bivši lastnik Kobi, in sicer leta 1936. Drugo leto bo štiridesetletnica in je to že lep jubilej za to TOZD. Obešalnike se je že pred II. svetovno vojno izvažalo, in sicer v Anglijo. Med vojno je proizvodnja skoro čisto zamrla. Ko sem po vojni prišel v ta delovni kolektiv, smo delali obešalnike in drobno zložljivo otroško pohištvo (stolčke, mizice, in podobno). Leta 1959 pa smo se pričeli usmerjati izključno v proizvodnjo obešalnikov, ki jih izdeluje TOZD še danes. Sicer smo poskusno pričeli s proizvodnjo stolov, vendar pa se zaradi konkurence drugih podjetij in pomanjkanja kadrov ta proizvodnja ni uveljavila in smo jo hitro opustili.

LOGAR: Ko ugotavljamo, da bo kmalu že štirideset let, ko so bili narejeni prvi podpeški obešalniki zanima mene in gotovo tudi bralce »Hoje«, ali je kaj napredka v tehnologiji izdelave obešalnikov v teh štiridesetih letih?

KENIG: O, seveda je, velika razlika je v načinu proizvodnje. Začetni največji razmah nove tehnologije je bil v letih 1958 in 1959, ko so se tudi zgradile nove proizvodne hale — razzagovalnica in strojni oddelek. Že takrat obstoječo proizvodno halo (kjer je bil površinski in montažni oddelek), pa smo rekonstruirali. Vse to je pripomoglo k hitrejšemu razvoju tehnološkega procesa, pričeli smo uvajati tekoči trak. V zvezi s tem smo nabavili nekaj novih modernih strojev. Kasneje smo zgradili še skladišče za gotove izdelke in izpopolnjevali lakirnico.

V letih 1969 in 1970 je »Galanterija« doživela močan, pozitiven razvoj tehnologije. Vložila so se velika sredstva v strojni park in urejala zunanja skladišča.

LOGAR: Vemo, da je Temeljni zakon o gospodarjenju z državnimi gospodarskimi združenji po delavskih kolektivih iz leta 1950 izročil proizvajalna sredstva neposrednim proizvajalcem v gospodarjenje. Kako je bilo v Lesno predelovalni industriji Podpeč z razvojem gospodarjenja po kolektivu, z razvojem samouprave?

KENIG: Kot mi je znano, je Lesno predelovalna industrija Podpeč dobila svoj prvi delavski svet in upravni odbor takoj, že leta 1950. Leta 1960 smo namreč že slavili desetletnico obstoja delavskega sveta in ravno takrat sem bil predsednik delavskega sveta. Še pred združitvijo v Lesni kombinat, pa sem bil tudi član upravnega odbora, oziroma njegov predsednik.

LOGAR: In kako je bilo ob združitvi v Lesni kombinat?

KENIG: S 1. 1. 1963 smo se združili še z nekaterimi podjetji v Lesni kombinat Ljubljana. Ob prvih volitvah organov upravljanja sem bil izvoljen za predsednika upravnega odbora. Ker se je združilo pet, po dejavnostih različnih delovnih kolektivov, so bili organi upravljanja z vodstvom podjetja postavljeni pred zelo odgovorne in težke naloge. Treba je bilo najti skupni imenovalec osem različnim mentalitetam delovnih kolektivov. Ogromno naporov je bilo tudi

pri usklajevanju osebnih dohodkov, ki so bili po posameznih prejšnjih podjetjih zelo različni, v novoustanovljenem podjetju pa smo se tudi glede osebnih dohodkov morali približati realnim medsebojnim odnosom. Pred organe upravljanja je bila tudi postavljena naloga izdelati plan razvoja podjetja. Sam plan se je moral zaradi objektivnih vzrokov menjati. Prvoten koncept razvoja podjetja je bil zamišljen namreč na lokaciji Škofljica, kjer je že začelo investicijo Stavbno mizarstvo iz Slomškove. Ker pa so lokaciji nasprotovali železnica, uprava cest, distributerji elektrike, nismo dobili lokacijskega dovoljenja. Kasneje nam je bila s strani viške občine določena lokacija za sedanjo industrijsko cono na Viču.

Imeli smo veliko težav, ki so bile večkrat posledica nerazumevanja posameznih članov kolektiva ob ukinitvi zastarelih, brezperspektivnih obratov.

Kljub težavam in problemom, pa se je delovni kolektiv ustalil in v preteklih letih veliko zgradil, saj smo v novo tovarno preselili Stavbno mizarstvo I. in II., v Polhovem Gradcu zgradili tovarno pohištva, v sami Galanteriji Podpeč pa je dosežen tak nivo industrijskega razvoja, da se glede proizvodnje in kvalitete proizvodov lahko meri z istovrstnimi podjetji doma in v inozemstvu.

Velike pozitivne spremembe so v samoupravljanju, saj je sedaj TOZD tista, ki sama proizvaja, sama gospodari in sama odloča o tem, kam z dohodkom in kako ga deliti. Seveda so še vedno težave, problemi bodo, vendar je od zrelosti nas samih, nas samoupravljalcev odvisno ali bomo zares pravi samoupravljalci.

LOGAR: Tovariš Kenig, prav lepa hvala za tale razgovor.

MARIJA LOGAR

Stane Kenig, član predsedstva lesnih sindikatov Slovenije govori na skupščini 27. marca 1955

SPOMINI NA PREHOJENO POT DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA IN DELOVANJA SINDIKALNE ORGANIZACIJE

ZAČELO SE JE IZ NIČ

Na vprašanja o delu in življenju v preteklosti so odgovarjali: JANEZ LAVKO, JANEZ KOŠAK, IVAN VI-
DOVIČ, ANA PETELIN, JOŽE JERMAN, ALEKSANDER IVANJKO IN DUŠAN LUIN

Bil je malce deževen pomladanski dan, ko sva se s sodelavcem ing. Andrejem Kosom podala na pot obiskati in pogovoriti se z ljudmi, ki so s svojim delom pripomogli, da je »Hoja« danes to, kar je.

Najprej sva se oglasila pri Janezu Lavku, ki živi blizu »Zage« Škofljica. Kar navsezgodaj, okrog osme ure sva bila tam. Takole je potekal naš pogovor.

VPRAŠANJE: Tovariš Lavko, bodite tako prijazni, pa nam povejte, kako in zakaj ste se ukvarjali z žagars-
stvom?

ODGOVOR: Lavko, to je žagarska rodbina, kajti stari oče je bil mlinar in žagar, moj oče je bil žagar in od njega sem se jaz naučil tega poklica. Prav tako je moj sin v lesarski stroki, tu pri hiši ima mizarstvo delavnico in pri njem dela že tudi vnuk.

Ze kot otrok sem delal na žagi, bila je to venecijanka, kolesa žage pa je poganjala voda. Ni mi bilo še 10 let, ko me je žaga prišla za dva prsta. Imel sem srečo in rana se je zacelila, prsta pa sta ostala. Kasneje sem delal v Ortneku na turbini in gatrju, delal sem tudi na žagi pri Andlovicu, kjer je bila tudi »tišlerija«. Večkrat sem tam gledal kako delajo mizarji, in sem se marsičesa naučil. Za tole kuhinjo sem naredil vse pohištvo sam, pa tudi okna in vrata te hiše so moje delo.

V.: Toliko let, pravzaprav skoro vse svoje življenje ste preživeli ob žagi. Vas je še kdaj zgrabilo za prste, razen takrat, v otroški dobi?

O.: O bil sem večkrat povezan, pa se mi je še kar pozdravilo. Le slabše slišim zaradi ropota, v katerem sem ves čas delal.

V.: In kako ste preživeli vojna leta?

O.: Bil sem med prvimi petimi z našega konca, ki so nas že 1941 zaprli. Zaprt sem bil v Trstu, Padovi, Rovigo. Delal sem s Bučarjem, ki je bil organizator. Skupaj sva se vračala iz Italije domov. Namen sva imela z ostalimi, ki so bili z nama, da gremo v hosto, prej pa smo želeli videti dom. To je bilo za nas vse usodno. Bučarja in njegovo družino je na Škofljici pobila črna roka, rešila se je le majhna punčka (hčerka), ki se je skrila pod posteljo in še ena hčerka, ki je takrat bila pri stricu. Italijani so nas ostale kmalu spet pobrali in transportirali na Rab. Tu sem bil s svojimi močmi že čisto pri koncu, tehtal sem le še 45 kg.

V.: Kdaj ste pričeli delati na Škofljici?

O.: Na žagi Škofljica sem začel delati 1951. Bil sem gaterist in brusač. Delo je bilo težko. Sprva nas je bilo 15 do 20 delavcev. Z golo roko smo razkladali vagone, v katerih so bili do 8 m veliki hlodi. Kasneje smo si sposodili žerjav, ker smo dobili iz Bosne silno debele hlode, pa si samo z rokami res nismo mogli nič pomagati. S to žago je bil hudič. Bili smo na robu propada, ker naši glavni niso v redu delali. Pa sem jih na sejah kar kritiziral. Bila je slaba plača, ni bilo lesa. Imeli smo 80 % plače. Najbolj nas je jezila investicija, iz katere ni bilo nič. Do 1. 1957 smo bili samostojni, potem pa smo se priključili »Slomškovi«.

V.: Kako je bilo z upravljanjem, ko je delavec pod-
jetje prevzel v svoje roke?

O.: Večkrat sem bil predsednik DS, ali pa upravnega odbora. Na žagi smo imeli kratke seje, potem pa smo zasedali na Slomškovi.

V.: Pa delo sindikata?

O.: Že pred vojno je na Škofljici deloval sindikat ne le žagarskih delavcev, ampak vseh delavcev male obrti. Imeli smo svoj prapor, ki ga hrani »Zaga« Škofljica. Za prvi maj smo postavili mlaj, drugi dan pa so nas žandarji prisilili, da smo ga podrli. Po vojni, sem 1947 organiziral sindikat na Škofljici.

V.: Se spominjate morda takega veselega dogodka iz tistih dni?

O.: No, bili so tudi veseli dogodki, zlasti na izletih. Tako na primer smo odšli na izlet preko Plitvičkih jezer, preko Korduna, na morje. Tovariš Štancar je bil takrat prvič na morju, pa sem ga hotel zmočiti. Stopil sem na stopnico, ki je peljala v morje, pri tem pa mi je spodrsnilo in sem padel in bil do pasu moker. Vso pot do doma smo v avtobusu sušili hlače, ko pa sem prišel domov, me je pa še žena zmerjala. Kljub temu je bil to lep, vesel izlet.

● **Tov. Lavko,** hvala za razgovor in vam želim, da bi užili še veliko lepega.

NADURE NISO BILE PLAČANE

● Samo čez cesto smo šli in že smo bili pri našem najstarejšem upokojujencu Janezu Košaku. Tudi on je delal na žagi Škofljica. Zalotili smo ga, ko se je mučil s starim štedilnikom, da bi zakuril in mali vnukinji

● skuhal kosilo. Kljub temu nas je lepo sprejel in obudil spomine na pretekle dni.

VPRAŠANJE: Tov. Košak, kdaj pa ste začeli delati na žagi?

ODGOVOR: Leta 1925 sem prišel na žago. Še danes se spominim, kako je deževalo tisti dan. Takoj sem moral iti razkladati hlode. To je bilo težko delo, saj smo razkladali le z rokami, brez vseh pripomočkov. Še istega leta se je gaterist z gospodarjem skregal, pa so mi malo pokazali kako se dela, dva dni sem gledal, potem pa sem moral začeti delati. Delali smo po 10 ur na dan, če je bilo naročilo tudi po 16 ur. Da bi nam plačali nadure, še pomislili nismo. Delali smo deljen delavnik, to je 5 ur, potem 1 uro za južno, pa spet 5 ur. Malicali smo kar gredoč, med delom, v tisti uri, ki je bila namenjena malici, pa smo kar popadali po žaganju in zaspali.

V.: Kako je bilo z delom med vojno, in po njej?

O.: Ko so prišli Italijani, smo še nekaj časa delali, nato pa so nas pobrali in odpeljali na Rab. Mene so od tam kasneje pripeljali v ječe na Reko in dalje v Italijo, v Palmanove. Od tam so me odpeljali v Ljubljano za talca. Po vsej sreči sem ostal živ. Nekaj dni pred kapitulacijo Italije 1943. leta sem bil izpuščen, še sam ne vem zakaj. Vrnil sem se domov. Tu, skozi okno sem videl kako so se s Šmarja pripeljali domobranci in so zažgali skladišče municije, ki je bil na žagi. Žaga je bila povsem uničena. Čez čas je prišel k meni lastnik Martinc, s katerim sva se zmenila, da bom črpal vodo na žagi. Hotel je žago obnoviti, iskali smo dele, jih čistili in zbirali. Nikjer nismo dobili strojnika — pogon na žagi je bil namreč parni. Dobro se še spominjam kako je bilo, ko so prišli iz Bosne in so hoteli odpeljati stroj. Tovariš Menart je zavlačeval, dokler nismo dobili svojega strojnika.

V.: Kako ste takrat delali?

O.: Delal sem na gatrju, ki je bil že star. V tistih dneh po vojni smo žage tekmovali, kdo bo več naredil. Bil sem štirikrat udarnik. Z mojim gatom sem veliko naredil. Ponavadi sem prišel na delo 1 uro prej, po sihtu pa sem delal še kaki dve uri, da sem gater usposobil, da je drugi dan spet delal. Ves se je že majal.

V.: Ali je bilo kaj žensk pri delu na žagi?

O.: O, seveda so bile, opravljale so težka dela, skladale v kope, ki so bile do 4 m visoke.

V.: Kako je bilo s sindikatom pri vas?

O.: Tudi sindikat smo imeli, na žagi je bil kmalu po vojni in bil sem blagajnik.

V.: Pa delavski svet?

O.: Imeli smo delavski svet in upravni odbor, nekaj časa sem bil član enega, nato drugega.

V.: So se pogoji dela od takrat, ko ste delali vi na žagi, pa do danes kaj spremenili?

O.: Seveda so se. Šel sem 1955. leta v pokoj in kmalu potem so zamenjali dotrajane stroje z boljšimi, modernejšimi. Bil sem tudi na žagi in videl sem, kako se je način dela spremenil, koliko muke je prihranjeno. Saj bi šel večkrat pogledat, pa me noge bolijo in ne držijo. Tudi roke mi revma krči. Te nadloge imam od svojega dela. V mrzli zimi, slabem vremenu, vedno sem delal in z rokami vrtel kolo pri gatrju. Včasih so mi roke kar primrznile k železnem kolesu. Noge pa imam uničene od tresljajev gatra. Ja, včasih se ni gledalo na delavca, ni se mu skušalo omiliti delo. Imel sem več slabega, kot dobrega.

Tov. Košak, želim vam, da bi z malo vnukinjo preživeli še lepa leta starosti in hvala za tale pogovor.

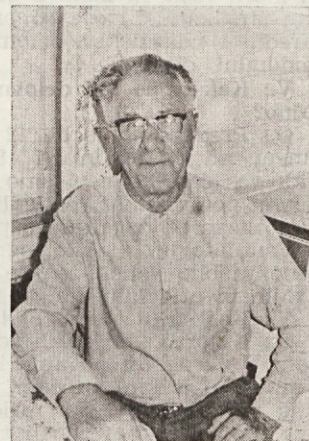
DVANAJST URNI DELAVNIK

● Potem ko sva se z ing. Kosom, ki je še fotografiral ● Janeza Košaka z njegovo vnukco, na žagi pa sindikal-
● ni prapor, poslovala od Škofljice, sva nadaljevala pot
● v Podpeč, ali bolje, Kamnik pod Krimom. Tam sva
● obiskala dva, sedaj že upokojena člana kolektiva »Ga-
● lanterije« Podpeč. Najprej sva se ustavila pri Ivanu
● Vidoviču. Bil je doma in z ženo sta pravkar mirila
● oba vnukca. Kar težko sva jih zmotila.

VPRAŠANJE: Tov. Vidovič, povejte nam prosim kaj o svojem življenju, ki je tako tesno povezano z razvo-

Janez Košak je že leta 1925 začel delati na žagi v Škofljici

Janez Lavko je bil med drugim gaterist in brusač na žagi v Škofljici

Ivan Vidovič se je že leta 1936 zaposlil v Galanteriji v Podpeči

Ana Petelin je bila zaposlena v Galanteriji že od samega začetka

SPOMINI NA PREHOJENO POT DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA IN DELOVANJA SINDIKALNE ORGANIZACIJE

jem »Galanterija« Podpeč, z razvojem sindikalne organizacije in delavskega samoupravljanja.

ODGOVOR: V Podpeč sem prišel delati leta 1936. Ker je lastnik obešalnike izvažal predvsem v Anglijo, je ob nastopu vojne Nemčija — Anglija zmanjkalo dela. Šel sem delat k Zakotniku na Linhartovo cesto. Med vojno sem bil najprej zaprt v Padovi. Od tod so me še z drugimi postavili pred sodišče v Ljubljani. Ker ni bilo dokazov, so me oprostili, vendar ne izpustili. Odpeljali so me v taborišče Gonars.

Ze pred vojno je v Podpeči deloval sindikat, ki pa ni bil enoten in se je delil na rdeči in beli sindikat. Tovarna med vojno praktično ni nič delala. V njej je bila belogardistična postojanka.

V.: In po osvoboditvi?

O.: Po vojni smo se takoj zbrali. Štirje smo ustanovili sindikat in bil sem predsednik. Ker v Podpeškem kamnolomu ni sindikata nihče organiziral, sem dobil nalogo, da to naredim jaz in ga vključim v našega. Podobno je bilo z apnenčarji. Sestanke smo imeli največkrat v lakirnici — tam, kjer je sedaj jedilnica.

Vsak zaposleni v sedanji Galanteriji je bil član sindikata, to je zahteval tudi kolektiv, ki je sprejel sklep, da mora vsak, ki nanovo pride v podjetje, postati tudi član sindikata. Ljudje so bili zelo aktivni. Veliko smo naredili z udarniškim delom, med drugim tudi zgradili sindikalni dom.

V.: Kakšni so bili delovni pogoji v tej tovarni pred vojno?

O.: Pred vojno je bil 12 urni delovnik. Bili sta dve izmeni, od 6.—18. in od 18.—6. (od 6.—6.). Stroji so tekli ves čas. Podnevi smo imeli prosto eno uro med delom, ponoči pol ure. Jedli smo med delom, v tistem odmoru pa po žaganju pospali — zlasti ponoči.

Ventilatorjev ni bilo, ogrevanje je bilo slabo. Zaposleno je bilo veliko ženske delovne sile. Delale so pri strojih in pri poliranju.

V.: Kaj ste delali v tej tovarni po vojni?

O.: Najprej smo delali volilne skrinjice, potem pa še stole, z okroglimi nogami, lesene krtače. Navezali smo zvezo z Angleškim kupcem, ki je kupoval obešalnike že pred vojno. Delati smo pričeli ležalne stole in obešalnike. Počasi smo razširili trg v Anglijo in Ameriko.

V.: Kako je bilo z organizacijo tovarne po vojni?

O.: Kakšno leto dni po vojni, je tovarno vodil še lastnik Kobi. Okraj je potem tovarno nacionaliziral in Kobiu dal odškodnino. Prvi upravnik v tovarni je bil potem Jože Šilc. Ko pa je zbolel za dlje časa, smo dobili direktorja Ivana Fajdiga, ki je v tovarno pritegnil še nove sodelavce, tako tehničnega, komercialnega, računovodjo.

V.: Iz leta 1950, ko so se tovarne predajale v roke delavcem?

O.: Prvi delavski svet smo imeli že leta 1950. Njegov predsednik sem bil. Takrat me je kolektiv na masovnem sestanku razrešil dolžnosti predsednika sindikata in izvolil za predsednika prvega delavskega sveta. Spominjam se, da sem imel govor, Jože Šilc pa mi je simbolično izročil ključne tovarne.

Kasneje sem bil tudi predsednik upravnega odbora. Ko sem bil član upravnega odbora, je prišel v tovarno kupec iz Anglije. Direktor Fajdiga je poklical člane upravnega odbora. Prišli smo kar v delovni obleki, le malo smo se »otresli« žaganja. Predstavili so nas kupcu, ki je potem vsakemu stisnil roko.

V.: Povejte nam prosim, kak dogodek, ki vam je ostal posebno v spominu.

O.: Bilo je večkrat prijetno. Organizirali smo tudi izlete, npr. v Bohinj, Logarsko dolino, na odkritje spomenika na Notranjsko in podobno. Eden izmed čogodkov, ki mi je pokazal, kako so tu ljudje zavedni, pa mi je še prav pri srcu.

Običaj smo imeli, da smo za predvečer pred 1. majem zakurili kres na hribu pri sv. Ani. Ves kolektiv je vlačil les tja gor. Tako tudi tisto leto. Na dan pred 1. majem, ko smo še delali v tovarni, pa priteče neka ženska v tovarno in kliče Vidovič, kres gori! Res nam ga je nekdo zažgal. Sklical sem kolektiv in so bili vsi takoj zato, da gremo po šihu vlačiti. Pa še plačilni dan je bil, vendar ni nihče čakal na plačo. Vsi smo šli pripravljati kres in uspelo nam je narediti še enkrat večjega od tistega, ki nam je pogorel. Ko je bil kres pripravljen, smo okrog njega do večera postavili stražo.

V.: In kako ste preživljali svoj prosti čas — dopust?

O.: Nikoli nisem šel na dopust na morje. Le pogledat sem šel, pa sem po štirih urah rekel, da grem domov. Rad pa imam hribe in gozdove.

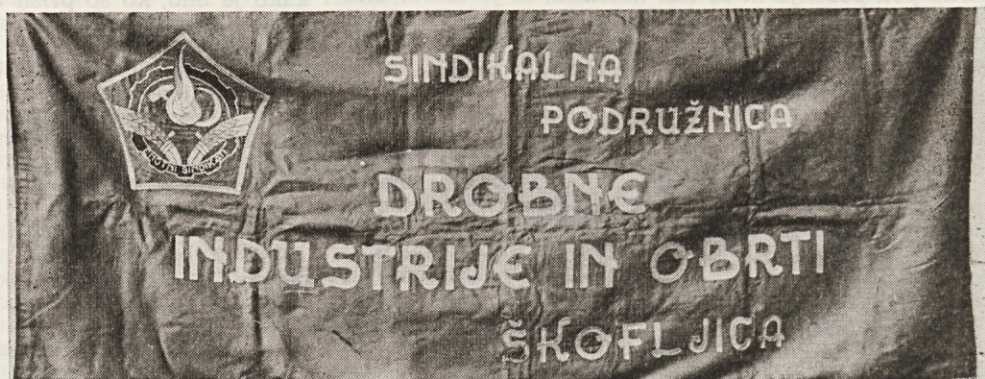
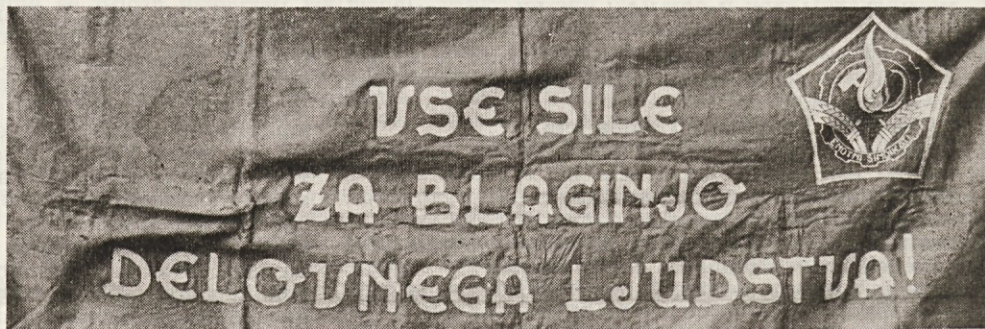
● Tovariš Vidovič, hvala v imenu bralcev »Hoje«, ko ste si vzeli čas in pokramljali z nami. Na svidenje!

RDEČI IN BELI SINDIKAT

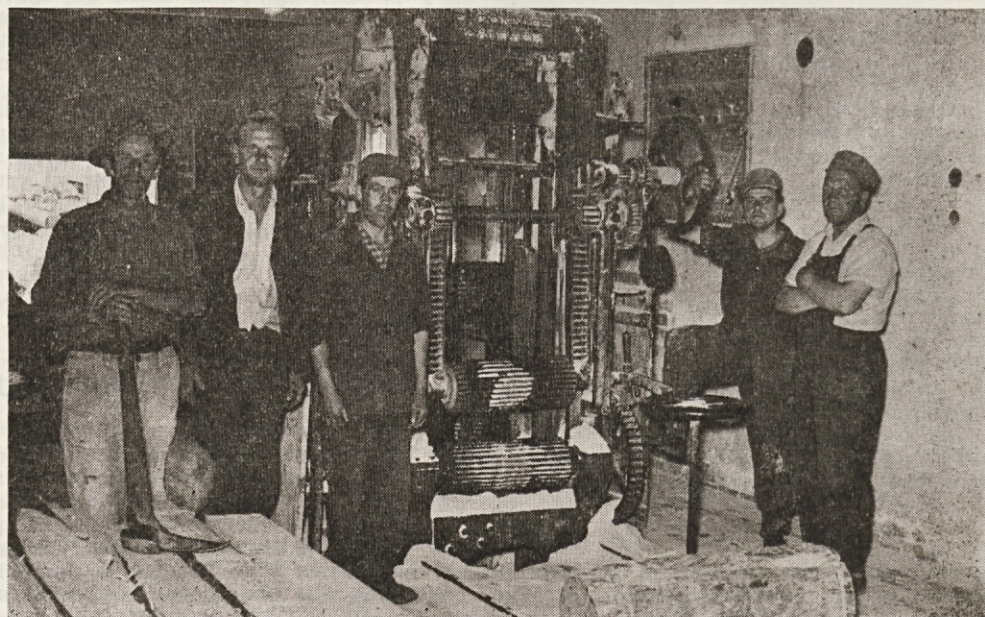
● Potem sva se z ing. Kosom poslovila od prijaznega Ivana Vidoviča in njegove žene ter šla obiskati še

Leta 1934 so se fotografirali delavci, ki so takrat delali na žagi v Škofljici

Prapor sindikalne podružnice Drobne industrije in obrti, ki ga še vedno hranijo na Žagi v Škofljici

Tole so delavci, ki so leta 1969 delali pri starem gatrju na Škofljici

SPOMINI NA PREHOJENO POT DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA IN DELOVANJA SINDIKALNE ORGANIZACIJE

Leseno poslopje Galanterije ob Ljubljani v Podpeči se je leta 1939 začelo pogrezati. Z velikimi napori vseh delavcev so rešili stroje. Potem so zgradili novo tovarniško poslopje v katerem je zdaj jedilnica

- enega dolgoletnega člana podpeškega kolektiva, Pete-
lin Ano. Našla sva jo v prijetni kuhinji, sredi dveh
• varovančkov. Ljubeznivo naju je sprejela.

VPRAŠANJE: Tovarišica Petelin, vemo, da ste v sedanjí »Galanteriji« delali pravzaprav od njenega začetka. Nam lahko kaj poveste o tem?

ODGOVOR: Da res sem bila v tovarni že od začetka. Delala sem v njej do začetka vojne, ko so ženske odpustili. Potem sem bila šest let doma, delala sem pri kmetih in skušala pomagati sestri, da sva preživeli njena dva otroka. Moža so ji namreč zaprli in poslali v internacijo, kjer je umrl.

V.: Kako je potekalo delo pred vojno v tej tovarni? Ste žene delale tudi nočno delo? In plača?

O.: Delali smo po 12 ur, od 6 do 6. Tudi ženske smo delale ponoči. Delala sem v politirnici, pa so se mi zaradi politure vnele roke, potem sem delala pri obešalnikih, zabojih in podobno.

Plačane smo bile 10 para od komada obešalnika. Material smo morale kupiti same, mojster je pisal v knjižico in ob koncu meseca obračunal. Politura je stala 1 liter ... 15 din, olje in špirit pa 1 liter ... 10 din. Kadar nam je zmanjkalo materiala, nam ga je mojster znova dal in zapisal 1 liter politure, pol litra olja, pol litra špirta. Zgodilo se je, da je delavka porabila materiala več, kot pa je zaslužila.

Delalo nas je takrat 50. Prvotno je bila tovarna lesena in postavljena tik ob Ljubljani, od mostu na desno. Leta 1939 pa se je začela pogrezati in komaj so uspeli rešiti stroje. Zgradili so novo, tisto poslopje, kjer je sedaj jedilnica.

V.: Kako pa je bilo pred vojno z organizacijo sindikata in sploh delavstva v Podpeči.

Tole so prvi udarniki v Podpeči l. 1949: Ani Petelin, Ignac Gregorin in Ivanka Maga

O.: Že pred vojno smo imeli sindikat in to rdeči in beli sindikat. Imeli smo rdeče izkaznice, vodili pa so ljudje iz Borovnice. Morda vas bo zanimalo, da smo delavke v tovarni leta 1936 štrajkale. Preddelavke so nam namreč rekle, da me lahko štrajkamo (one ne!) pa bomo dosegle boljšo plačo. Pravilno nas pa seveda ni nihče poučil in smo štrajkale po svoje. Dve najbolj »korajžni« sta šli k lastniku Kobiju v njegovo vilo. Zahtevali sta, da nam poviša plačo za 5 para pri komadu. Kobi pa je odgovoril, da ne bo nič povišal. Me smo potem nehale delati in odšle domov. Spominjam se Pečnikove Slavke, ki je tudi šla domov, pa jo je mama napodila nazaj delati. Drugi dan so nam vsem poslali pošto, »ali pridite delat, če ne bomo dobili druge«. Zaposlitve v naših krajih ni bilo, delavstvo je bilo še premalo med seboj organizirano, zato nismo uspele. Šle smo delati.

Tik pred vojno sem na dan zaslužila okrog 12 dinarjev, ali 600 do 700 din na mesec, kolo pa je naprimer stalo 900 din, vreče moke (85 kg) pa 250 din.

V.: In kako je bilo med vojno?

O.: O, hudo. Spominjam se 1942. leta. Sestrin mož je bil kurir, pa je prišel malce domov. Ravno strigla sem ga, ko zagleda stara mama Italijane. Svak zbeži, tudi jaz sem bežala s sestrinimi otroci, sestra pa je šla še po obleko za otroke. Zadržala se je in se je skril pri drugi hiši pod stopnicami. Italijani so vdrl v hišo in pretepli ljudi, ki so se skrivali, sestre je uspelo zbežati. Od takrat je bila vsa prestrašena in je vedno bežala v gozd, če je kje kaj ropotalo, doma pa sem ostala sama z otroci.

V.: In kako je bilo v tovarni po vojni?

Člani skupščine lesnih delavcev Slovenije, ki je bila 27. marca 1955

SPOMINI NA PREHOJENO POT DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA IN DELOVANJA SINDIKALNE ORGANIZACIJE

Posnetek, ki je bil napravljen kmalu po osvoboditvi pred žago za rezanje furnirja v Parmovi ulici

Člani kolektiva podjetja Tesar fotografirani pred leti pred obratom v Parmovi ulici

O.: Leta 1946 je bil lastnik še Kobi, naslednje leto pa je tovarno prevzel okraj. Prvi upravnik je bil Jože Šilc, starejši delavci so postali predelavci. Do leta 1955 sem delala v proizvodnji, potem pa sem bila zapisovalka. Položaj žene delavke se je po vojni boljšal. Sprva smo bili plačani po času. O koncu šiheta so pregledali, koliko in kako smo naredili in če je bila katera pridna, so ji povišali plačo za 50 para na uro.

Sprva smo delali po 10 ur, ko pa je tovarno prevzel okraj, smo začeli z 8 urnim delavnikom.

Veliko smo delali udarniško, sezidali smo sindikalni dom in zadrugi dom. Sindikat je bil zelo aktiven in vsi smo bili vključeni v njem. Bila sem večkrat član sindikalnega odbora. Veliko izletov so organizirali, a ker mi je med vožnjo vedno slabo, se jih nisem udeleževala. Sedaj, ko so tablete proti slabosti, pa rada grem. V lepem spominu sta mi ostala Vršič in Plitvička jezera. Na dopustu pa sem bila v Bohinju in na Valeti.

V.: Kdaj pa ste bili posebno jezni v tovarni?

O.: Jezna? O, pa sem res bila enkrat. Veste, pri delu s svedrom sem dobila strašne žulje na roki. Ko sem roko pokazala mojstru, me je pogledal, potem pa še svedre in se začel na ves glas smejeti. Pa veste zakaj? Videl je, da sem delala s čisto skrhanim svedrom, kar pa sama nisem opazila. Ko sem videla kako se mi smeje, sem bila pa res jezna.

V.: In še kakšen drug, vesel ali žalosten dogodek?

O.: No, bili so veseli in žalostni. V mojem življenju najtežji, najbolj žalosten dan pa je bil dan, ko sem zadnjič delala v tovarni.

Sedaj sem že leto in pol doma. Vendar grem rada pomagat poenterkam, ali v ekspedit, če me le potrebujejo. Drugače pa malo »kmetujem« in pazim na nečakove otroke.

Tovarišica Petelen, hvala, za tale prisrčen razgovor.

● Poslovila sva se od skromne tov. Petelin. Ni nam povedala o sebi, da je bila med prvimi tremi udarniki prav ona. Zato naj mi ne zameri, da vam, dragi bralci, povem to »skrivnost«.

SAMSKI DOM ZGRAJEN Z UDARNIŠKIM DELOM

● Nekaj dni za tem, sva s tovarišem Balažičem obiskala dolgoletnega člana kolektiva »Tesar« Jožeta Jermana. Našla sva ga pri delu na vrtu in ljubka mala vnučka. Herminca se je motovila okrog njega. Veselo nas je pozdravil. Pogovor se je kaj hitro sprostil in veliko zanimivega nam je povedal.

VPRAŠANJE: Tovariš Jerman, kako je bilo s temle »Tesarjem«?

ODGOVOR: Po nacionalizaciji smo bili kot obrat na Linhartovi cesti priključeni podjetju Gradis. No, že po 1 letu, pa je bilo ustanovljeno republiško konstrukcijsko podjetje »Tesar«.

Obrat je bil zelo zanemarjen in smo vsa svoja sredstva vlagali v obnovo. Plača so bile zato precej nizke. Kljub temu, pa je bila zavest ljudi visoka. Vsak član kolektiva je bil aktiven. Z udarniškim delom smo zgradili samski dom, ki je še danes edini objekt te vrste v »Hoji«, zgradili smo tudi menzo, kjer je danes »Družbena prehrana« in sindikalno dvorano na Linhartovi 25. Imeli smo pevski zbor, prirejali proslave. Upriporili smo opereto, ki je govorila o tesarjih in ljubezni. S to opereto smo nastopili tudi izven podjetja. Vse to smo počeli tako, iz veselja in ne za denar. Iz našega kolektiva so izšli politično zreli ljudje, saj je prav pri nas črpal občinski komite kadre.

Sam sem bil prvi predsednik občinskega sindikalnega sveta in republiški poslanec. Imel sem ogromno funkcij in sem veliko delal v podjetju popoldne izven rednega delovnega časa, da ne bi zaradi tega trpela proizvodnja.

Vseh akcij smo se udeležili skupaj vsi komunisti, predsedniki sindikata, DS, upravnega odbora, direktor. Pri nas ni bilo lumparij. Če je že bila kdaj kaka nepravilnost, smo si povedali v obraz, se skregali, če je bilo treba, potem pa smo bili spet prijatelji in naprej delali.

V.: Tovariš Jerman, ali poznate tole »Mi smo tesarji«?

O.: O seveda jo poznam. Dovolite, da vas malce prekinem. Prebrala bi prvo kitico te himne bralcem »Hoje« (zapeti jo žal ne moremo, čeprav je melodija res prijetna):

»Človek bedno živel je brez krova, blodil, taval je, sam svoj čuvar, reši stiske zdaj misel ga nova: dom leseni postavi tesar.

Mi smo tesarji doma na žagi sred gozdov, lesa prijatelji in gospodarji, od nas odvisen vsak je krov.«

SPOMINI NA PREHOJENO POT DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA IN DELOVANJA SINDIKALNE ORGANIZACIJE

V.: In kako je teklo potem vaše delo?

O.: Dobil sem nalog, da moram na Opekarno Radomlje, ki nikakor ni stekla. No, pustil sem »Tesarje« in šel na novo dolžnost. V tej opekarni sem začel delati še kot otrok, zjutraj sem bil v šoli, popoldne pa sem hodil delati v opekarno. Leta 1941 sem bil ob tej opekarni postavljen ob zid, da me bodo ustrelili, do česar pa ni prišlo. V tej opekarni sem zaključil svoje delo in se potem upokojil.

V.: In položaj »Tesarja«, ko ste bil še tam?

O.: »Tesar« je imel lepo bodočnost, pa mu je ušla skozi prste. Imeli smo lokacije ob Kamniški progi, na Škofljici, na hipodromu. Ker pa ni bil nikoli pripravljen laborator, je vse propadlo.

V.: Ste morda za svoje vseskozi aktivno delo bili kdaj pohvaljen, dobili kako odličje?

O.: No, prejel sem tale orden dela II. stopnje. Za svoje delo v kolektivu pa sem dobil uro.

V.: In vaše delo v predvojni Jugoslaviji?

O.: V stari Jugoslaviji mi je bila dobro poznana beseda »brezposelnost«. Sodeloval sem pri organizaciji štrajka v papirnici Količevo. Ta stavka je trajala 3 mesece in okoliški kmetje so bili z delavci solidarni. Nosili so jim hrano. Štrajk je uspel.

Pred vojno sem sodeloval pri Sokolu. Imeli smo tudi pevsko društvo Edinost Radomlje, razgibano je bilo kulturno prosvetno delo.

Ko so prišli Nemci, so veliko ljudi izselili. Sam sem bil zaprt. Vendar tudi v ječi nisem izgubil svoje vere v življenje in ljubezni do petja. Ptič poje, če je v kletki, ali v svobodi. Če bi se danes ljudje, ki uživajo sadove krvi najboljših sinov, vsaj na pol zavedali, da žive na račun te krvi, pa nas starejše ne bi skrbela bodočnost.

V.: Leta 1950 so bile tovarne izročene delavcem v roke. Kako je bilo pri »Tesarju«.

O.: Da, leta 1950 smo dobili ključ. Jaz sem ga prevzel. Imeli smo med prvimi slovenskimi podjetji svoj delavski svet, naš upravni odbor pa je bil prvi v Sloveniji.

- Še sva se z Jožetom Jermanom pogovarjala. Pripovedoval je o svoji aktivnosti minulih let, še zaigral je prijetno melodijo na pianino, njegova vnukinja pa je pristrčno zaigrala in zapela tisto »grem na zele-
no travco, trgat rožce za svojo mamco...«

IZREDEN POSLUH ZA MLADE

- Naslednji dan sem obiskala še sodelavca, ki je pravzaprav zrastel v naših delavnicah in je še vedno aktiven član kolektiva. Pogovarjala sem se z Aleksandrom Ivanjkom.

VPRAŠANJE: Tovariš Ivanjko, kako je potekalo vaše življenje v tem kolektivu, od tistih, vajeniških let?

ODGOVOR.: K podjetju sem prišel 1953. leta, za tesarskega vajenca. Ker pa sem si želel izučiti za mizarja, so me čez čas premestili za vajenca na Parmovo. Dnevi vajeniške dobe so bili za mene lepi dnevi. Vodstvo podjetja je imelo za mladino izreden posluš, v samskem domu smo imeli odličnega vzgojitelja.

Proizvodnja je bila takrat res v manjšem obsegu, a se je veliko dalo na zaščito in varnost delavca. Tu v novi tovarni pa je zlasti glede ropota in vročine slabo urejeno. Vendar zaupamo svojemu vodstvu, ker vidimo, da se trudijo in iščejo rešitve, kako nam olajšati delo. Pripravljeni smo organizirati udarniško ob prostem času, če bi s svojim delom lahko kaj pomagali pri odstranitvi te vročine, ki kar hromi človeka pri delu.

- Pogovor sem začela na Stavbnem mizarstvu na Koperski cesti še s Dušanom Luinom. Pripovedoval je zlasti o razgibani dejavnosti sindikalne organizacije v Stavbnem mizarstvu v Slomškovi in o tistih prvih, povojnih letih, polnih zanosa, udarniških ur in čuta povezanosti kolektiva.

V.: Tovariš Luin, povejte nam, kako pa je bilo na Slomškovi — nekoč?

O.: Sindikat v tem obratu je bil aktiven in ljudje zelo pridni. Imeli smo razgibano kulturno prosvetno življenje, saj smo imeli celo svojo igralno skupino. V domu milice smo igrali »Raztrgancek«. Ko smo jih igrali v Veliki Loki na Dolenjskem, pa smo imeli še originalne kulise iz leta 1943 iz Črnomlja. Igre je vodil Horvat Franci in si je »Raztrgancek« ogledal tudi Matej Bor, ki je Horvatu čestital za uspešno uprizoritev. Igrali smo še »Sumljiva oseba«, še eno komedijo in enodejanke. Sodelovali smo na proslavah, paradah. Priredili smo tudi več izletov. Spominjam se izleta na Krk in v bolnico Franjo. Vedno je bila polna udeležba kolektiva. Zanimivi so bili tudi naši kolesarski izleti v naravo. Veliko smo sodelovali tudi v udarniških akcijah, npr. Ambrožev trg, Litostroj, Pšata. Bil sem 17 krat udarnik.

- Da, takrat je bilo drugo vzdušje. Danes pa prevladuje le pehanje za denarjem in višjim standardom.

MARIJA LOGAR

Z izleta članov kolektiva Tesar v Dolenjske toplice leta 1951

Prvi upravni odbor podjetja Tesar

Tale posnetek je napravljen pred skeletom bodočega samskega doma, ki ga je za svoje potrebe z udarniškim delom gradil kolektiv podjetja Tesar

• POČITNIŠKI DOMOVI »HOJE« IN NJIHOVO NASTAJANJE

Z udarniškim delom ustvarjene dobrine

Včasih ni bilo težko najti udeležence za delovne akcije, pa bi bilo prav, da bi se tudi v prihodnje lotili podobnega načina za ustvarjanje pridobitev od katerih bi imeli vsi koristi — Zaradi nerazumljivega stališča nekaterih TOZD še vedno nismo kupili nekaj garsonjer na Krku

V obdobju 20 let nazaj se je predhodnik današnjega kolektiva v Podpeči odločil za izgradnjo počitniškega doma. Vodstvo podjetja je organiziralo odkup zemljišča na Valeti pri Portorožu, kjer stoji danes 6 prijetnih hišic za letovanje.

Ko je bilo zemljišče odkupljeno, so se člani kolektiva z vso vnemo lotili izgradnje tega naselja. V tovarni so z udarniškim delom sestavili posamezne elemente za hišice, katere so pozneje na mestu gradnje samo sestavili. Vsporedno z montažno gradnjo hišic je teklo tudi gradbeno urejevanje zemljišča. Vsa dela od izkopov temeljev do gradnje stezic in zelenic ter napeljave vodovodnega omrežja je potekalo udarniško. Ob organiziranju akcije se je času primerno prijavilo vedno toliko ljudi, da je delo potekalo brez zastojev. V navedenem obdobju ni bil problem najti udeležencev za delovno akcijo, na kateri se je ustvarjala družbena dobrina za družbo kot celoto ali posameznika. Ko so se v ranih jutranjih urah odpravili na delovno akcijo s kamionom, je iz njihovih grl odmevala prijetna pesem. Po izjavah udeležencev, ki so danes še v kolektivu, so se akcije udeleževali iz več razlogov:

Da bi izboljšali standard in pridobili možnost letovanja na morju, katere do sedaj niso imeli, po drugi strani pa so si želeli sproščene in vesele družbe, katere na takih akcijah ni manjkalo. Na vsak način

jim je uspela gradnja v želji za letovanje na morju, saj tudi še danes množično obiskujejo Portorož, ne samo člani Podpeči, ampak tudi člani drugih TOZD.

- Vendar, ko že govorimo o udarniških akcijah bi bilo nevhvaležno delo, če ne bi spregovorili tudi o tistih akcijah, ki so potekale na območju Podpeči ali bližnje okolice. Člani kolektiva so sodelovali pri izgradnji sindikalnega doma, v katerem danes stanujejo delavci zaposleni v naši tovarni. Sodelovali so tudi pri gradbenih delih mizarске delavnice v podjetju in s tem doprinesli marsikateri dinar v prid podjetja oziroma izboljšanje standarda delavca. Kolektiv, kakor je bil in je še delaven, je sodeloval pri vseh akcijah v kraju. Izgradnja združnega doma v Podpeči, izgradnja in popravilo posameznih odsekov cest in pa izgradnja nove železniške proge med Preserjem in Borovnico je delo podpeškega kolektiva. Pripom-

- niti je, da so bila vsa ta dela opravljena v poldanskem času ali ob nedeljah. Vsi udeleženci so z veseljem sodelovali v akciji, z zavestjo, da gradijo za sebe in za generacijo, ki je prihajala za njimi. Nagrada za njihovo delo je bila malenkostna prehrana, ki je bila v tistem času tudi dragocena in pa prijetno počutje ob kolektivnem delu. Danes pa bi organizator moral mnogokrat preplačati marsikatero delo če bi hotel, da ga opravimo prostovoljno in v korist nas vseh.

Tako, kot so skrbela za rekreacijo svojih ljudi nekatera bivša podjetja HOJE, je skrbelo tudi podjetje Edilit. Že v letu 1957 je z udarniškim delom postavilo 3 montažne hišice v Savudriji. Zaradi vedno večjega zanimanja za rekreacijo ob morju pa se je pokazala potreba že v letu 1960 po novih kapacitetah. Delovni kolektiv se je ponovno odločil za udarniško delo in zgradil 3 montažne hišice v Mošeniški Dragi. 250 članski kolektiv je tako razpolagal s 24 ležišči, kar je zadost-

valo njegovim potrebam. V letu 1963 pa je prišlo do ideje, do graditve večjega turističnega naselja v Pelegrinu, kjer naj bi imelo podjetje svoje počitniške hišice. Ideja se je porodila nehote. Podjetje je moralo predstaviti počitniške hišice iz Savudrije in pozneje iz Punte na sedanjo lokacijo. Predstavniki občine in turističnega društva so tedaj ponudili podjetju večji zidalni kompleks, ki ga je podjetje tudi zazidalo. Zazidava še ni dokončna. Podjetje ima možnost, da na nezazidanem delu zgradi dodatnih 12 počitniških hišic, s čemer bi omogočili prijetnejše letovanje članov delovnega kolektiva.

Stavbno mizarstvo, Slomškova, je okrog 1957. leta postavila v Selcah dve baraki. Takratni predsednik sindikata Dušan Luin, sedaj član kolektiva TOZD Stavbno mizarstvo, Koperska c., je pregovoril direktorja, da so začeli. V prostem času so z udarniškim delom vse pripravili za hišice, potem pa so ju postavili v Selcah v sodelovanju z LIP Ljubljana. Na istem prostoru so v Selcah postavili svoje hišice še drugi lesarski kolektivi. Na prostoru, kjer stoje te počitniške hišice je leta 1941 Mirko Pleiveis miniral vojašnico.

Na hišicah so člani Stavbnega mizarstva imeli veliko udarniških ur. Samo Dušan Luin okoli 148.

- Hišice so kasneje še izboljšali. Imena jima je zbral tovariš Luin. Ime noval ju je po slovenskih filmih Slavica in Vesna. Hišice je vsako jesen nujno prevezati z zajlo, sicer bi ju pozimi že zdavnaj odnesla burja na Krk.

Obstoječe kapacitete so za podjetje premajhne, ne toliko zaradi števila ležišč, pač pa zaradi želje vseh o možnosti letovanja le v mesecu juliju in avgustu.

Pomanjkanje novih ležišč in, ker se že mnogo let število kapacitet ni povečalo, je vodilo podjetje k nakupu dveh garsonjer na otoku Krku — Punat v letu 1973. Žal se v tem letu ni uresničil načrt o nakupu štirih garsonjer zaradi nerazumljivega stališča nekaterih sedanjih TOZD. V želji, da bi članom lahko nudili rekreacijo ob morju ali planinah v času, ki si ga sami želijo, bo nujno, da podjetje zbere del finančnih sredstev, člani kolektiva pa s prostovoljnim delom ali kako drugače pomagajo, da se zgradijo dodatne počitniške hišice.

- Iz prikazanega razvoja je razvidno, da je vse, kar imamo, rezultat udarniškega dela.

Ali ne bi bil prikazani način pridobitve spodbuda, da bi tudi v prihodnje na podoben način pridobili dodatna ležišča?

Takole so z udarniškim delom začeli rasti naši počitniški objekti v Savudriji. Sleherne delovne akcije se je udeležilo veliko članov kolektiva

Ste se že kdaj vprašali, od kod je naša »Hoja«? Če vas zanima, preberite tale prispevek in če je kaj spuščenega ali nehoče netočno napisanega, nam sporočite, pa bomo našo informacijo dopolnili. Za vire so nam služili zapisniki delavskih svetov, odločbe, ki so vložene pri okrožnem gospodarskem registru in pripovedovanja tistih, ki se še spomnijo, »kako je bilo«.

19. junija 1946 je bilo ustanovljeno z odločbo okrajnega ljudskega odbora Ljubljana-okolica, okrajno gospodarsko podjetje »Okrajna lesna industrija Podpeč«, Podpeč p. Preserje. Predmet poslovanja tega podjetja je bilo izdelovanje vseh vrst lesenih izdelkov in mletje vseh vrst žit. Decembra 1952 se je temu podjetju spremenil naziv v »Lesna predelovalna industrija Podpeč, p. Preserje«.

Lesni predelovalni industriji Podpeč je državni sekretariat za gospodarstvo 13. 12. 1954 priznal razširitev predmeta poslovanja in sicer še za

— nakup žagarske hlodovine in to samo za les listavcev, za predelavo v lastni proizvodni enoti;

— obratovanje polnojarmeniškega žagarskega obrata in predelovalnega obrata za galanterijo in drobne lesne izdelke.

Konec decembra istega leta je bil v registru gospodarskih organizacij prijavljen kot poslovni predmet izdelovanje lesene galanterije, prvenstveno za izvoz.

V letu 1957 se je predmet poslovanja razširil še na opravljanje prevoznih uslug.

Na podlagi sklepa delavskega sveta je občinski ljudski odbor Velike Lašče 30. 12. 1959 izdal odločbo, s katero se je Lesno predelovalni industriji Podpeč dalo na upravljanje žagarski obrat v Robu, ki je bil splošno ljudsko premoženje. S tem se je predmet poslovanja še razširil na prodajo presežkov žaganega lesa listavcev in iglavcev ter na uslužnostno žaganje hlodovine za krajevne potrebe.

Ker se po takratnih predpisih proizvajalca na podjetja niso mogla ukvarjati s trgovino, se je novembra 1961 črtal kot predmet poslovanja »trgovina z rezanim lesom«.

Konec istega leta je delavski svet s sklepom ustanovil enoto z imenom »Lesno predelovalna industrija Podpeč — obrat Rob na Dolenjskem«, s sedežem v Robu. Razmerje med podjetjem in enoto je bilo urejeno s pogodbo, ki jo je potrdil občinski ljudski odbor Ljubljana Vič-Rudnik.

Leta 1948 je bilo ustanovljeno Mestno tesarstvo Ljubljana, Izanska c. 18, ki je imelo obratne prostore na Izanski c. 18 in v Trnovskem pristanu št. 20. Leto dni kasneje je Mestno tesarstvo odstopilo prostore v Trnovskem pristanu mestnemu gradbenemu podjetju »Megrad«, kar je tudi potrdil mestni ljudski odbor Ljubljana, Poverjeništvu za gradnje 12. II. 1950.

Predmet poslovanja Mestnega tesarstva so bila tesarstva dela in žaganje lesa. V letu 1962 je delavski svet tega podjetja ustanovil še svojo poslovalnico za prodajo žaganega lesa in lesenih odpadkov, ki pa ni imela samostojnih pravic.

Poleti 1948 je bilo z odločbo mestnega ljudskega odbora ustanovljeno mestno podjetje »Roleta«, Ljubljana, Linhartova 8, ki je izdelovalo predvsem lesene rolete.

Občinski ljudski odbor Ljubljana-okolica je z odločbo decembra 1949 ustanovil »Lesno industrijo Polhov Gradec«.

Z odločbo Občinskega ljudskega odbora Ljubljana-Vič leta 1958 je bil obrat Kozarje izločen iz gospodarske poslovne zveze in postal samostojna gospodarska organizacija s firmo »Lesno podjetje Žaga Kozarje«, Kozarje št. 26. Dejavnost tega podjetja je bila žagarska.

Mestni ljudski odbor Ljubljana je z odločbo 26. 12. 1950 ustanovil podjetje »Stavbno mizarstvo« Ljubljana, Slomškova 16. Predmet poslovanja tega podjetja je bila proizvodnja stavbnih in mizarskih izdelkov, rolet in drvenitke.

Nad Lesno industrijskim podjetjem Škofljica, ki je delovalo že od leta 1947, je bila leta 1957 uvedena prisilna uprava, ker je podjetje zašlo v velike finančne težave. Naslednje leto je delavski svet tega podjetja sprejel sklep, da naj se s 1. 1. 1959 pripoji

k podjetju »Stavbno mizarstvo«, Ljubljana, Slomškova 16. Stavbno mizarstvo je prevzelo vse pravice in obveznosti pripojenega podjetja.

S to pripojitvijo se je razširil predmet poslovanja Stavbnega mizarstva in to za — nakup žagarske hlodovine za potrebe lastnega žagarskega obrata

— obratovanje polnojarmeniškega žagarskega obrata

— prodajanje žagarskega lesa

Po sklepih delavskih svetov, v času od 21. 9. 1962 do 1. 10. 1962, so se s 1. 10. 1962 pripojila podjetja

— Stavbno mizarstvo Ljubljana, Slomškova 16

— Lesna industrija Polhov Gradec

— Lesno podjetje Žaga — Kozarje

— Mestno tesarstvo podjetje »Tesarstvo«, Ljubljana, Izanska c. 18,

— Lesno predelovalni industriji Podpeč.

Delavski sveti pripojenih podjetij in centralni delavski svet so na svojih sejah sklenili, da se Lesnopredelovalna industrija Podpeč preimenuje v Lesni kombinat Ljubljana, s sedežem v Ljubljani, Langusova 8.

Vlada ljudske republike Slovenije je z odločbo z dne 2. 2. 1949 ustanovila republiko tesarstvo podjetje »Tesar« v Ljubljani.

LISTANJE PO PRETEKLOSTI

Od kje in kdaj podjetje »Hoja«

Leta 1950 se je temu podjetju priključil še mizarski obrat na Celovski c. št. 97.

Čez dve leti je ministrstvo za finance LRS z odločbo razširilo predmet poslovanja republiškega podjetja »Tesar«, in sicer na

— rezanje lesa za potrebe tesarstva in mizarstva,

— izvrševanje tesarških in mizarskih del, pri pretežno lesenih gradbenih objektih izvrševanje tudi drugih gradbenih del,

— kontrola došlih načrtov in detajliranje lesnih zvez, naprave izvedbenih načrtov in mizarskih del.

Isto leto se je predmet poslovanja dopolnil še z

— ekonomijo

— delavsko uslužbenko restavracijo

Leta 1954 je »Tesar« med predmet svojega poslovanja uvrstil tudi projektiranje vseh lesenih objektov in konstrukcij, ter nakup hlodovine iglavcev specialnih dimenzij.

Lesno konstrukcijsko podjetje »Tesar«, Parmova 45 je rastlo in leta 1958, je zajemalo:

— tesarški obrat

— mizarski obrat

— servisno kovinski obrat

— žagarski obrat

Delavski svet podjetja »Tesar« je 6. 5. 1960 sprejel sklep o ustanovitvi projektivnega biroja kot enote podjetja pod imenom »Projektivni biro lesno konstrukcijskega podjetja Tesar«, s sedežem v Ljubljani, Parmova 53 in naslednjim predmetom poslovanja: izdelovanje gradbenih projektov za objekte visokih in nizkih gradenj.

Konec leta 1962 je delavski svet »Tesar« sprejel sklep, da se sprejme predlog prisilnega upravitelja podjetja »Udarnik« — izdelava fasadnih elementov, Ljubljana, Vilharjeva c. 45, da se to podjetje pripoji podjetju »Tesar«, ki prevzame vso aktivno in aktivno pripojenega podjetja.

Istega leta se je k podjetju »Tesar« pripojilo še podjetje »Hrast«.

Ker se je z razširitvijo delokroga podjetja »Tesar« in s pripojitvijo podjetij, spreminil predmet poslovanja v tolikšni meri, da naziv ni več ustrezal glavni dejavnosti podjetja, je »Tesar« predlagal spremembo imena v Ljubljansko konstrukcijsko podjetje »Edilit« Ljubljana, Parmova 53. To spremembo je odobril občinski ljudski odbor Ljubljana-Bežigrad 16. 11. 1962.

V aprilu 1964 je delavski svet podjetja »Edilit« sprejel sklep o ustanovitvi obratne enote s samostojnim obračunom »Avtopark« in je razširil predmet poslovanja še na javni prevoz blaga z motornimi vozili. Novembra 1964 je pa delavski svet podjetja »Edilit« sprejel sklep, da se ustanovi trgovina za maloprodajo odpadnega in nekurantnega materiala.

Z referendumom 31. 3. 1967, katerega izid je potrdil delavski svet podjetja »Edilit«, se je kolektiv tega podjetja odločil za pripojitev k Lesnemu kombinatu Ljubljana. Ob pripojitvi sta se na novo ustanovili delovni enoti »Stavbno mizarstvo II« in »Tesarstvo II«. Ukinile pa so se enote »gradbena montaža«, »Avtopark«, »Projektivni biro« in »Trgovina za maloprodajo odpadnega in nekurantnega blaga«.

V začetku leta 1968 se je združila delovna enota »Roleta« z Linhartove ceste s »Stavbnim mizarstvom II«.

V zvezi z ekonomičnostjo koncentracije tesarске dejavnosti in nujnosti preselitve obrata Tesarstvo II, je 12. 12. 1968, delavski svet Lesnega kombinata sklenil, da se ukine Tesarstvo II in se ga preseli na enoto Tesarstva I, na Izanski 18. Kolektiv se s tem ni strinjal in se je hotel celo odcepiti. Eden od vzrokov odpora je bila bojazen glede prihodnosti tesarске dejavnosti in slabi delovni pogoji na Izanski. Vendar pa so vse analize pokazale, da je v združitvi obeh tesarških obratov najmočnejše zagotovilo bodočega rentabilnega poslovanja. Poleg tega pa je bilo treba najkasneje do leta 1969 iz urbanističnih razlogov izprazniti prostore na Linhartovi. Mešana arbitražna in okrožno gospodarsko sodišče v Ljubljani, sta 8. 5. 1969 potrdila sklep o upravičenosti ukinitve Tesarstva II.

Leta 1968 je bila ukinjena Žaga Kozarje zaradi neekonomičnosti in zastarelosti poslovanja.

- 24. 4. 1969 se je Lesnemu kombinatu pripojilo lesno industrijsko podjetje »SVEA«
- Zagorje ob Savi. Ker je tako Lesni kombinat doživel veliko organizacijskih sprememb, se je s 6. 1. 1970 spremenil naziv
- v »Hoja«, predelava lesa, Ljubljana, Langusova 8.

S 1. 4. 1970 se je iz »Hoje« izločilo podjetje »Galanterija« Podpeč, ki pa se je priključilo nazaj že leta 1973.

Še pred tem, 1. 7. 1971, se je iz »Hoje« izločila »Svea« Zagorje, ki je postala samostojno podjetje.

2. 7. 1970 je »Hoja« skupaj z »Lesnino« ustanovila tovarno specialnih gradbenih plošč »Velox« kot samostojno poslovno enoto »Hoje«, ki pa se je 27. 12. 1973 pripojila »Hoji« kot njen obrat.

Poleti 1973 sta se v nove tovarniške prostore na industrijski coni na Viču preselila obrata Stavbno mizarstvo I in Stavbno mizarstvo II. Obrata sta se združila v sedanje »Stavbno mizarstvo«.

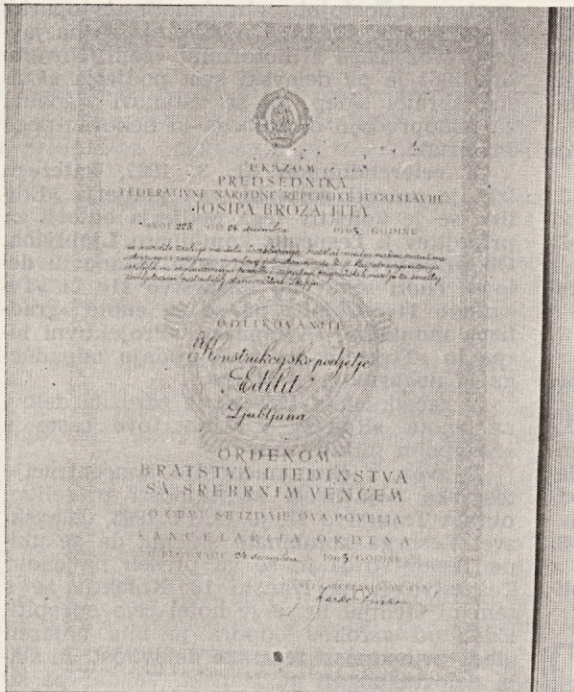
Skladno z ustavnimi dopolnili in z zakonom o konstituiranju organizacije združene dela in njihovem vpisu v sodni register, je bilo 6. 12. 1974, vpisano v sodni register konstituiranje »Hoje« in njenih TOZD, in sicer:

- »HOJA« predelava lesa, Ljubljana, Langusova 8, n. sub. o.
- TOZD »Galanterija« Podpeč 53, p. Preserje, n. sub. o.
- TOZD »Pohišstvo« Polhov Gradec, Pristava 19, n. sub. o.
- TOZD »Stavbno mizarstvo«, Ljubljana, Koprška c., n. sub. o.
- TOZD »Žaga« Rob, Rob na Dolenjskem, n. sub. o.
- TOZD »Žaga« Škofljica, Škofljica 49, n. sub. o.
- TOZD »Velox« Ljubljana, Koprška c. n. sub. o.
- TOZD »Tesarstvo« Ljubljana, Izanska 18, n. sub. o.

- Predmet poslovanja organizacije združene dela in TOZD ter samoupravljanje
- v njih je rezultat vse doslej prehojene poti, dolge že skoraj trideset let.

MARIJA LOGAR

SKOPJE — POTRDITEV SOLIDARNOSTI

Konstrukcijsko podjetje Edilit je za svoje zasluge pri obnovi porušenega Skopja prejelo red bratstva in enotnosti ter posebno priznanje skupščine mesta Skopje

NAD 300 NOVIH STANOVANJ

Katastrofalni potres leta 1963 je prizadejal glavnemu mestu SR Makedonije tako hudo materialno škodo, da jo naša bratska republika sama ne bi mogla odpraviti. Tudi tedaj so jugoslovanski narodi pokazali, da med njimi ni razlik, da so eno, ko gre za prizadeto katerokoli republiko, ali samo njen del. Porušeno mesto je prejelo moralno in materialno pomoč z vsega sveta, da bi si tako vsaj ublažilo prve strahote potresa.

V obnovo porušenega Skopja sta se vključila tudi bivše podjetje Edilit in Lesni kombinat Ljubljana z obratom Tesarstvo. S svojim delom sta mnogo pripomogla, da je bilo tudi stanovanjsko vprašanje rešeno v čim krajšem času. Samo podjetje Edilit je zgradilo za porušeno Skopje nad 300 stanovanj v naselju Djordje Petrov in naselju Vlae. Gradnja tolikih stanovanj in pod začetnimi nemogočimi pogoji je zahtevala maksimalni napor od vseh neposrednih izvajalcev in vodstvenega kadra ter dosledno iz-

vajanje razstavljenih nalog. Da je delo resnično zahtevalo maksimalno angažiranje vseh, preko vseh norm delovnega časa dokazuje tudi dejstvo, da je 36 delavcev prejelo medalje dela in red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem.

Z ukazom predsednika FLRJ Josipa Broza Tita št. 225, z dne 24. 12. 1963, je bilo odlikovano z redom bratstva in enotnosti tudi podjetje Edilit za »naročite zasluge na delu učvrščevanja bratstva med našim narodima i stvaranju i razvijanju moralnog jedinstva naroda, na organizovanju pomoči i izgradnji prigradskih naselja za smeštaj zemljotresom postradalog stanovništva Skopja«.

- Dne 26. 7. 1965 pa je prejelo podjetje Edilit po
- sklepu mestne skupščine mesta Skopje še posebno
- spominsko plaketo v znak priznanja za posebne
- zasluge za mesto Skopje.

FRANC ČEBULAR

• LANI JE BILA PRI NAS USTANOVLJENA MLADINSKA ORGANIZACIJA
ZAVZETOST ZA NAČRTNO VKLJUČEVANJE MLADIH

Mladinska organizacija v Hoji je bila ustanovljena maja leta 1974. Ustanovna konferenca je uspela, udeležba na njej je bila zadovoljiva in aktiv mladih delavcev je zaživel.

Prva večja akcija je bila športnega značaja. Udeležili smo se srečanja mladih delavcev, ki ga je priredila »Tobačna tovarna« Ljubljana v počastitev Dneva mladosti. Sodelovali smo s tremi ekipami: v malem nogometu, kegljanju in namiznem tenisu. Naša nogometna ekipa pa je sodelovala v ljubljanski sindikalni ligi in bila precej uspešna.

V poletnih mesecih, ko je potekala razprava o kongresnih dokumentih, je udeležba v razpravi nekoli-

ko škripala, kar pa je razumljivo, saj so bili dopusti in mladinec skoraj ni bilo. Naš mladinec se je tudi udeležil dvomesečnega političnega tečaja v Jasnici. Na IX. kongresu ZSMS nas je zastopal tudi naš udeleženec. Tudi republiškega kongresa sindikatov se je udeležil član aktiva mladih delavcev.

V pokongresnem obdobju so bile pred nami pomembne naloge. Potrebno se je bilo na novo organizirati in ustanoviti OO ZSMS. V decembru smo

tudi izpeljali, potrdili vodstvo in evidentirali vse članke ZSMS. Imenovali smo tudi referente za posamezna področja dela: za idejnopolitično delo, za šport, za kulturo in prireditve ter za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito.

Po reorganizaciji je delo zažvelo. Sodelovali smo tudi v razpravi o novem vodstvu OK ZSMS Ljubljana Vič-Rudnik. Organizirali smo strokovno ekskurzijo v KLI Logatec, kjer smo si ogledali delovno organizacijo in se sestali z vodstvom njihove OO ZSMS. Dogovorili smo se o nadaljnjem sodelovanju. Februarja letos pa so mladinci iz Logatca obiskali naše podjetje. Naš predstavnik se je udeležil seminarja za vodstvo OO ZSMS, ki ga je v Portorožu priredila OK ZSMS.

Aprila letos smo tudi pomagali ustanoviti OO ZSMS v TOZD Pol-

hov Gradec in skupno OO ZSMS za Tesarstvo, Skofljico in Rob. Odziv mladincev na samo ustanovno konferenco je bil proti pričakovanju velik, pa lahko sklepamo, da je zanimanje za delo precejšnje.

Udeležili smo se tudi štiridnevne politične šole na Viču, ki jo je organizirala OK ZSMS in je imela poudarek na idejnopolitičnem usposabljanju mladih. V kratkem bomo priredili tudi interni seminar za vodstva naših OO ZSMS v podjetju. V programu imamo tudi prostovoljno delovno akcijo za izgradnjo parkirnega prostora pred poslopjem našega podjetja. Verjetno bomo poslali tudi udeležence na eno izmed mladinskih delovnih akcij, na Kozaro ali Brkine. Prav tako se bomo udeležili štiridnevnega pohoda po poteh partizanskih borb in zmag, ki ga prireja komisija za SLO in družbeno samozaščito pri OK ZSMS, pri OK Vič-Rudnik pa že poteka tekmovanje v uspešnosti OO ZSMS, kamor pošiljamo poročila o našem delu.

Pri našem delu se srečujemo tudi s precejšnjimi težavami, predvsem pri množičnosti delovanja. Ne smemo dopustiti, da bi delo mladinske organizacije zastalo, zato moramo zagotoviti sodelovanje najširšega kroga našega članstva. Mlade bomo morali še bolj zainteresirati za delo ter jim predlagati še bolj izpopolnjen program. Poskrbeti bomo morali tudi za usposabljanje mladih samoupravljalcev, saj si bomo le tako lahko zagotovili kvaliteten kader za uspešno vodenje naše delovne organizacije.

MILOŠ ĐUKIĆ

SKLEP 'SLOVENSКИH SINDIKATOV

Obveščanje in samoupravno komuniciranje

Sindikati mora skrbeti za vsestransko, celotno, pravočasno in razumljivo obveščanje, ter razvijati samoupravne komunikacije, ki morajo biti eden izmed temeljnih pogojev, da delavci v združenem delu lahko ustvarjalno odločajo v celotnem spletu samoupravnih odnosov in v svojem političnem delovanju.

Obveščati in biti obveščen je ena od neodtujljivih dolžnosti in pravic samoupravljalcev. Sindikati bomo zato vplivali na korenite spremembe v vsebini in načinih medsebojnega obveščanja in samoupravnega komuniciranja, kot eden izmed odločilnih pogojev za resnično samoupravljanje.

V osnovnih organizacijah bomo sindikati vplivali na nenehno posodabljanje tistih načinov medsebojnega obveščanja, ki zagotavljajo neposrednost, omogočajo izmenjavanje stališč, ter nadzor nad uresničevanjem dogovorov. Obveščanje mora biti vsebinsko tako zasnovano, da bo delavec vedel in znal odločiti v svoji organizaciji.